Věková struktura lesa v oblasti dolních toků Moravy a Dyje

Jan Miklín

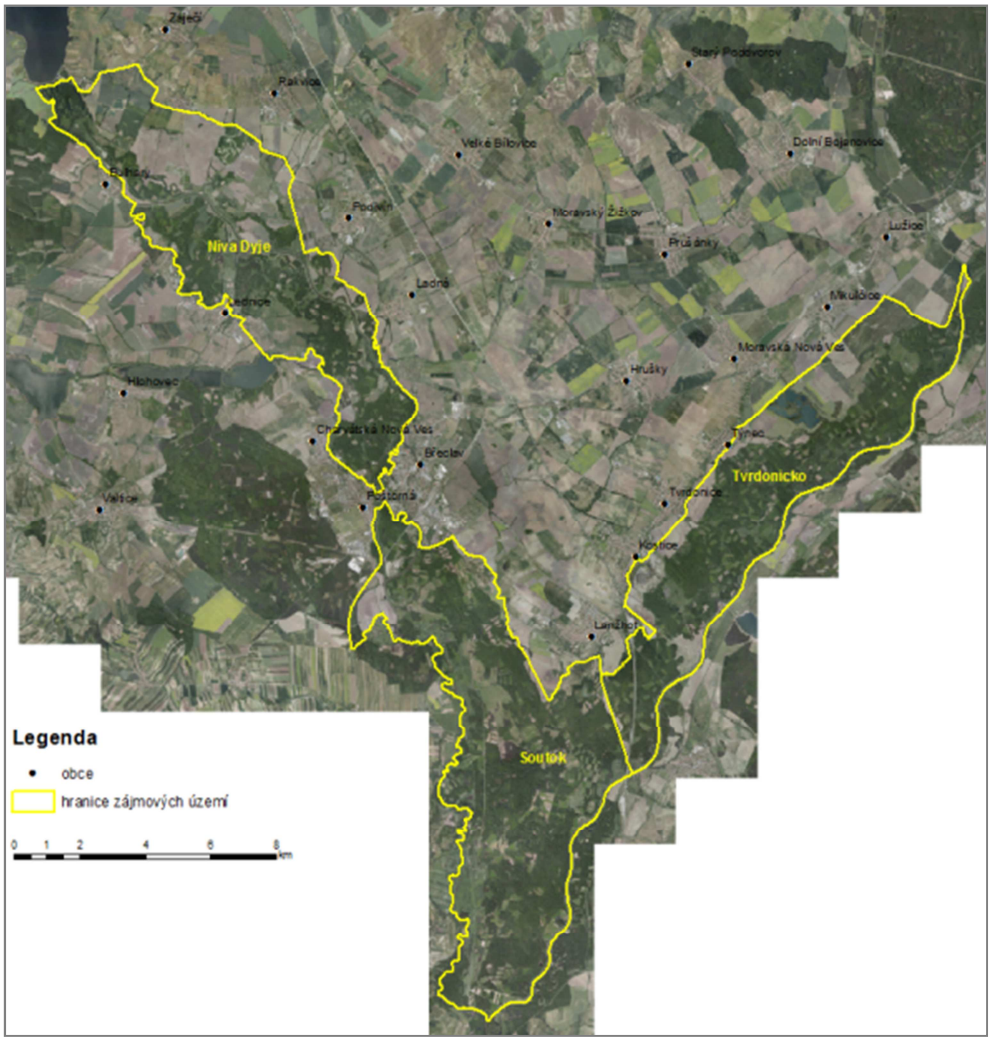
1. Úvod

Intenzita těžby dřeva v oblasti lužních lesů Moravy a Dyje, zařazených mj. do biosférické rezervace Dolní Morava, patří k horkým tématům. Zejména v souvislosti s navržením CHKO Soutok se objevují spory o to, zda současný způsob hospodaření je trvale udržitelný, nebo zda již intenzita těžby překročila únosnou mez. Jasnou odpověď na tuto otázku mohou dát fakta, založená na konkrétních datech.

2. Metody

Analýza byla zpracována na základě lesnických map, ze kterých je možno vyčíst věk porostů (zařazených do věkových tříd po deseti letech). Zkoumané území bylo vymezeno na základě současných hranic (nCHKO Soutok, EVL Niva Dyje, EVL Soutok – Podluží, BRDM Dolní Morava) tak, aby zahrnovalo přírodovědecky cenná území lužních lesů při dolních tocích Moravy a Dyje. Celá plocha byla dále rozdělena do tří částí – Tvrdonicko, Niva Dyje a Soutok (obr. 1).

V prostředí GIS byla získána data o ploše jednotlivých věkových stupňů v daných územích.

Obr. 1 – vymezení zájmového území a jeho částí

3. Výsledky

Výsledky, znázorňující plochu porostů v jednotlivých věkových stupních, jsou uvedeny v tab. 1a pro celé území a tab. 1b, c, d pro dílčí celky. Porosty nad 140 let byly sloučeny do jedné kategorie, nejstarší taxovaný věk je 170 let. Výsledky pro celé zájmové území jsou ukázány i v grafu 1, kde červená čára znázorňuje hranici rovnoměrnosti (100 % plochy / 15 kategorií = 6,66 %).

Tab. 1a - celé území

taxovaný věk k roku 2009	plocha ha	%
paseky, do 10 let	1014,56	14,27
11 - 20	622,09	8,75
21 - 30	526,93	7,41
31 - 40	540,05	7,60
41 - 50	195,64	2,75
51 - 60	201,54	2,83
61 - 70	745,48	10,49
71 - 80	348,73	4,91
81 - 90	360,68	5,07
91 - 100	434,56	6,11
101 - 110	262,34	3,69
111 - 120	624,52	8,78
121 - 130	413,89	5,82
131 - 140	514,94	7,24
nad 140 let	303,12	4,26
celkem	**7109,07**	**100,00**

Tab. 1b - Niva Dyje

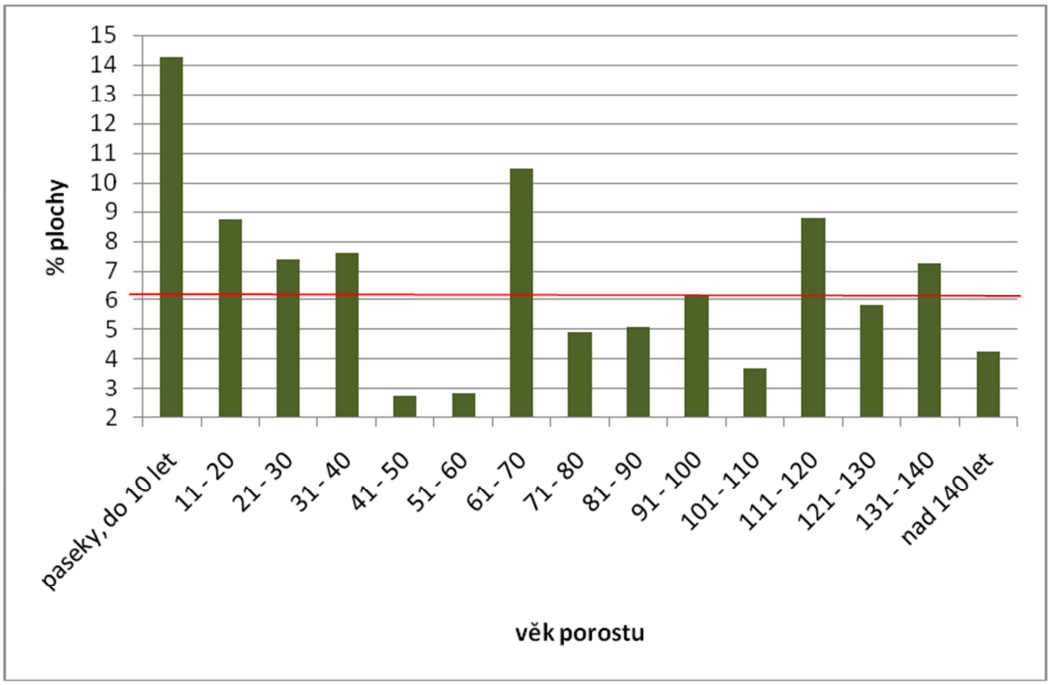
taxovaný věk k roku 2009	plocha ha	%
paseky, do 10 let	151,44	11,20
11 - 20	69,39	5,13
21 - 30	88,70	6,56
31 - 40	139,55	10,32
41 - 50	66,02	4,88
51 - 60	21,93	1,62
61 - 70	99,26	7,34
71 - 80	122,74	9,08
81 - 90	60,69	4,49
91 - 100	35,21	2,60
101 - 110	86,63	6,41
111 - 120	175,58	12,99
121 - 130	149,28	11,04
131 - 140	63,63	4,71
nad 140 let	21,70	1,61
celkem	**1351,76**	**100,00**

Tab. 1c - Soutok

taxovaný věk k roku 2009	plocha ha	%
paseky, do 10 let	443,92	12,49
11 - 20	241,31	6,79
21 - 30	230,71	6,49
31 - 40	276,64	7,78
41 - 50	92,13	2,59
51 - 60	123,44	3,47
61 - 70	497,26	13,99
71 - 80	109,21	3,07
81 - 90	188,12	5,29
91 - 100	112,28	3,16
101 - 110	115,20	3,24
111 - 120	364,41	10,25
121 - 130	188,37	5,30
131 - 140	346,35	9,75
nad 140 let	224,26	6,31
celkem	**3553,59**	**100,00**

Tab. 1d - Tvrdonicko

taxovaný věk k roku 2009	plocha ha	%
paseky, do 10 let	419,20	19,02
11 - 20	311,39	14,13
21 - 30	207,52	9,42
31 - 40	123,87	5,62
41 - 50	37,49	1,70
51 - 60	56,17	2,55
61 - 70	148,97	6,76
71 - 80	116,78	5,30
81 - 90	111,87	5,08
91 - 100	287,07	13,03
101 - 110	60,51	2,75
111 - 120	84,53	3,84
121 - 130	76,24	3,46
131 - 140	104,96	4,76
nad 140 let	57,16	2,59
celkem	**2203,72**	**100,00**

Graf 1 – podíl plochy porostů daného věku na celkové rozloze zájmového území

4. Diskuze

Ze získaných výsledků je jasně zřejmé, že věková struktura lesa v zájmovém území je velmi nevyrovnaná, podíly jednotlivých věkových stupňů se pohybují v rozmezí 2,75 % až 14,27 %. Určující dřevinou pro těžbu je zde dub, jehož mýtní věk je 120 +- 20 let. Porosty ve věku 111 až 120 let tak představují plochu, potenciálně těžitelnou v následujícím decenniu. V porostech se stářím nad 120 let je možno očekávat další těžbu, podíl na nich ale mají bezzásahové rezervace (např. NPR Cahnov-Soutok, NPR Ranšpurk).

Hodnoty pro lesy ve věku do 10 let, resp. neosázené paseky, jasně dokládají extrémně nadprůměrnou těžbu v uplynulých 10 letech. Podíl první kategorie je 14,27 %, tedy více jak dvojnásobný oproti vyrovnanému (6,66 %)stavu a výrazně tak převyšuje i úroveň těžby v předcházejícím (1990 – 2000) decenniu, která byla také nadprůměrná.

Přestože jistý podíl na první kategorii lze přisoudit nově zalesněným, tedy ne bezprostředně vytěženým plochám, tento více jak dvojnásobný nárůst jimi zcela vysvětlit nejde.

Zcela zásadním problémem je skutečnost, že podstatná část předmětů ochrany dotčených EVL – páchník hnědý, tesařík obrovský, roháč obecný – a množství druhů, které se v ČR jinde nevyskytují a činí území biologicky unikátní v rámci naší republiky i střední Evropy, je svým životem vázána na staré stromy. Současné hospodaření těmto organizmům nedává šanci na přežití. K negativním dopadům rozsáhlých těžeb se přidružují efekty dalších činností, například plošné přípravy půdy a frézování pařezů, které negativně ovlivňují jak organizmy vázané na mrtvé dřevo, tak jiné chráněné a ohrožené druhy, například roháče obecného, v ČR vymírajícího čolka dunajského nebo bleduli letní.

5. Závěr

Data, získaná z lesnických map, dokládají, že těžba v oblasti lužních lesů Dolního toku Moravy a Dyje v uplynulém desetiletí byla výrazně nadprůměrná a z dlouhodobého hlediska neudržitelná. Podíl plochy pasek a lesů ve věku do 10 let, tedy v minulém decenniu vytěžených, je oproti rovnovážnému stavu více jak dvojnásobný.

Tato čísla ukazují, že hospodaření v oblasti „chráněné“ jako biosférická rezervace, Evropsky významná lokalita či Ptačí oblast, rozhodně není v souladu s přírodními hodnotami této oblasti. Spolu s dalšími faktory, jako jsou např. státními orgány povolené výjimky na rozlohu pasek či celoplošnou

přípravu půdy (tzv. frézování pasek), znamenají selhání státního dozoru v oblasti ochrany přírody v tomto biologicky mimořádně cenném území.

Vzhledem ke statutu území situace rychle směřuje nejen k likvidaci biologických hodnot jednoho z ochranářsky nejcennějších území v naší zemi, ale také k řádné mezinárodní ostudě České republiky.

Mgr. Jan Miklín

Katedra fyzické geografie a geoekologie, Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě

✉ miklin@email.cz